

8. 97; NalaCam. 6. 59; AgniP. 268. 14; 290. 4; 219. 46; (ridden by Vāyu) ViṣṇuDhaP. i. 251. 11; ii. 22. 99; NilāP. 785; SkandP. i(2). 39. 28; ii(9). 14. 18; BhaviP. 870B. 3 (iv. 180. 29); HastyaYur. 436. 16 (3. 8); YuktiKa. 198. 12; ParaśuKaSū. 221. 15 (7. 32); ĪśānSīPa. i. 16. 56; i. 18. 7; TantrSā. 119. 21-22; BrBrahmaS. i. 10. 35; NityoNi. 142. 4; परावतः पुण्डरीको वामनः कुमुदोऽञ्जनः ।...दिग्गजाः AmaK. 151; AnekāSa. 152; AbhidhāRaMā. 1. 104; Vaija. 17. 8; AnekāSam. 3. 347; AbhidhāCin. 170; ViśvaPra. 91. 79; DharK. 1598; AnekāK. 478; NānārthSam. 1. 8; NānārthāSam. ii. 52. 70; AnekāNā.(Dha.) 9; MediK. 89. 27; AnekāTi. 3. 13; ŚabdaRa.(Vā.) 311; 4970; ParaNā. 414; 2637; ViśvaLoK. 189. 29; KośaKaTa. 1. 634; 2. 6379; KalpaK. 375. 51; ŚabdaRaSaK. 190. 3; **1 C m. (n.)** name of a tree or plant (fragrant) वासाकपायोत्पलमृत्प्रियङ्गुभ्राञ्जनाम्भोरुहकेसराणि । पीत्वा HārīS. iii. 10. 23; दृष्टवान् पर्वताग्नेषु ... अञ्जनाशोकवर्णाश्च बहवश्चित्रका द्रुमाः MatsyaP. 161. 59; 118. 12; न्यस्य क्रमेण पूर्वादि चन्दनं रक्तचन्दनम् । अगर्हं चाञ्जनं चापि उशीरं च ततः परम् MatsyaP. 266. 13; अञ्जनमुस्तोशीरैः ... कतकफलसमायुक्तैः यौगः कूपे प्रदातव्यः BrSam. 54. 121; ŚāringaPa. 2173; एलात्वक्पत्राञ्जनमधुमरिचैः ... गन्धाम्भः कर्तव्यम् BrSam. 77. 32; 54. 50; 79. 2; चन्दनार्जुनशिरीषमधुका देवदारुसरलाञ्जनशालाः ... शीताः शिवाश्च द्विपबन्धनार्थमेतत् द्रुमाः पुष्टिकरा त्रिपानाम् YogYā. 10. 28; AṣṭāSam. i. 48. 12 (1. 8); ParaS. 9. 3; शोभाञ्जनैरञ्जनैश्च (शोभितं पर्वतस्य प्रदेशम्) ViṣṇuDhaP. i. 151. 12; श्रेष्ठम् (चापम्) ... ककुभस्याञ्जनस्य च ViṣṇuDhaP. ii. 16. 12; सर्जाञ्जनाञ्जनैर्वीजैर्व्यज्जमानवत् SkandP. iv. 1. 26 (comm. अञ्जनः शिशुः । शिशुः शोभाञ्जनोऽञ्जन इत्युत्पलिनी); खदिराञ्जनाञ्जनस्तथा । ... श्रेष्ठाः स्युः प्रतिमाद्रुमाः BhaviP. 194A. 29 (i. 131. 10); अञ्जनं तगरोशीरं प्रियङ्गुं चैव योगवित् ... समाहरेत् HastyaYur. 708. 5 (4. 36); खदिराञ्जनवंशादि ... दारु हस्तप्रकल्पने SamarāSū. 9. 11; अञ्जनः ... कीलकर्मणि । पुत्रामानो द्रुमाः शस्ताः SamarāSū. 37. 2; 16. 16; काश्मीरामयोचनाञ्जनमदैः पाञ्च रजः पञ्चकम् ... सर्वं समं चूणितम् ĪśānSīPa. i. 48. 91; i. 46. 133; अञ्जनं पञ्चकोशश्च Mānaso. iii. 13. 1552; iv. 3. 462; सः (रथकारः) ... अरण्ये महाञ्जनस्तम्भाच्छिनत्ति Pañcā. 81. 3; (पार्वतीकाननम्) अञ्जनैः...विराजितम् PañcāRā.(Nā.) i. 7. 24; महाटवी ... अभिगम्या च हिन्तालसरलाञ्जनचन्दनैः PārśvC. 1. 383; 7. 64; 'अञ्जनं पुष्पं' अञ्जनद्रुमकुसुमम् CaturCin. iii(1). 549. 10; ŚāringaPa. 2199; ViraMi.(Lakṣaṇa.) 256. 23; अञ्जनः...वृक्षविशेषेऽपि AbhidhāRaMā. 5. 26; **1 D** name of a serpent (born of Kadrū) सकणीरश्च जम्भश्च अञ्जनो वामनस्तथा (काद्रवेयाः) VāyuP. ii. 8. 66; SkandP. vi. 114. 34; ViṣṇuDhaP. ii. 22. 92; **1 E i** name of the son of Kṛti कृतेरञ्जनः तत्पुत्रः कुरुजित् ViṣṇuDhaP. iv. 5. 31; **1 E ii** name of a Guhyaka अथापश्यत्समायातमञ्जनं गुह्यकोत्तमम् VāmaP. 64. 14; 63. 80; **1 E iii** one of the demons in the army of Mahiṣāsura तत्राञ्जनो नीलकुक्षिः...दैत्याष्टौ वसन् दुद्रुवुराहवे VarāP. 94. 5; PadmP. v. 30. 82; **1 E iv** name of Hiraṇyakaśipu's sister's son हिरण्यकशिपोः ... भागिनेयाः...अञ्जनस्तथा PadmP. v. 6. 60; **1 E v** [pl.] a people in the east श्रोतुं जनानिहेच्छामि सागरद्वीपवासिनः ।...वृषध्वजाञ्जनाः पत्राः...पूर्वस्यां कोशलास्तथा ViṣṇuDhaP. i. 9. 3; **1 E vi** name of a king of Benares [DBHS]; **2** a dog (offspring of Saramā) दुल्लोकं ललोहं च सरमा द्वौ व्यजायत ।... अञ्जनस्तथा । कृष्णधूम्राणाम् श्वैव दुल्लोकाष्ट कद्रुकाः BrahmāṇḍP. ii. 7. 442; **3** house-lizard अमलामलाञ्जनयुता पीता शीताम्बुना हरति । गर्भमृतौ RatiRaha. 15. 60 (comm. अञ्जनः गृहगोषिका); अञ्जनम् ... पुंसि ज्येष्ठादिग्गजयोः MediK. 89. 27; **4** name of a posture of the hand in dancing अञ्जनश्चन्द्रकान्तश्च जयन्तश्चेति नामभिः ललितं वक्षसः क्षेत्रे कपोतं कर्णदेशगम् । संदंशविधिनैवं स्यादञ्जनो नाम हस्तकः NṛtyaK. i. 1. 774-775; Kośas give additional meanings like a part of the sacrificial post, fourth *aratni* from the bottom Vaija. 91. 107; NānārthāSam. ii. 65. 209; name of a monkey-chief अञ्जनम् ... ना तु दिग्गजे कपिपुंगवे ŚabdaRa.(Vā.) 4070; name of Śiva कपिशोऽञ्जनः KalpaK. 390. 96; अञ्जन is given as meaning of the letter न (m.), नः ... दन्तुरो नारदोऽञ्जनः Tantrābhi. ii. 17. 3; *adj.* (material) used for anointing त्रिषु त्वञ्जनसाधने NānārthāSam. ii. 52. 70; dirty (?) अञ्जनम्...मालिन्ये वाच्यलिङ्गकम् ŚabdaRa.(Vā.) 4070.

अञ्जन (añjana) *adj.* [used for अरञ्जन] not nasalised, without having a nasal timbre पूषा मित्रो वसुश्चैव अञ्जनाश्च प्रकीर्तिताः PārāSi. 156; पूषा मित्रो वसुश्चैव अञ्जनाः परिकीर्तिताः AmoghSi. 42.

अञ्जनक (añjana-ka) *n.* **1** name of a family of elephants यदेतत्कुञ्जरानीकं साहस्रमनुपश्यसि । कुलमञ्जनकं नाम MahāBhā. vii. 87. 16; **2** name of a medicinal plant अञ्जनकमधुकपुष्पैरुशीराम्रसारैः ... पित्तमायाति शान्तिम् KalyāKā. 10. 20; अञ्जनको वनस्पतिविशेषः AupaSūT. 19. 6; अञ्जनको वनस्पतिः JñātāDhaT. 6B. 1; **3** collyrium, black salve for the eye अञ्जनकं जनर-

S. D. 106

अञ्जनकं च दृक् च न नश्यति वर्षशतं च SiddhYo. 61. 162; अलिकुलगञ्जनमञ्जनकं रतिनायकसायकमोचने । उज्ज्वलय प्रिय लोचने GitGo. xii. 24. 2; न्यसतु रसं समनोहं हरितालाञ्जनकमाक्षिकश्यामम् TantrSa. 1. 110; *adj.* possessing collyrium अञ्जनक इत्यपि शकटाङ्गजः GaṇRa. 7. 403 (427); 7. 436 (460); cf. P. v. 2. 62 (text) containing the word *añjana* GaṇPā. 80. 10.

अञ्जनकप्रयोग (añjanaka-prayoga) *m.* application of (magical) ointment तदेते मानुषिण्यौ अञ्जनकप्रयोगात्करभ्यौ संजाते KathāK. 94. 25.

अञ्जनकरण (añjana-karaṇa) *n.* instrument or means of anointing उत्तरपदे चाञ्जनश्रवणादञ्जनकरणम् TantrRa. 118. 14.

अञ्जनकरा (añjana-karā) *adj. (f.)* with collyrium in the hand काचिद्धस्ते शलाकां च धृत्वाञ्जनकरा ... संद्रष्टुं ययौ शैलसुतावरम् ŚivaP. ii(3). 45. 31 (179A. 6)

अञ्जनकर्मक (añjana-karmaka) *adj.* having *añjana* (collyrium) as the (grammatical) object लेपनमुत्प्रेक्ष्यते, नभःकर्तृकमञ्जनकर्मकं वर्षणं च RasGaṇ. 391. 4.

अञ्जनकर्मत्व (añjanakarma-tva) *n.* the state of being the object of anointing अञ्जनकर्मत्वमात्रं शर्कराणां प्रतीयते MayūMāli. 91. 1 (on i. 4. 19)

अञ्जनकर्षित (añjana-karṣita) *adj.* weakened by the use of (strong) ointment रात्रिः...चक्षुः पुष्यत्यञ्जनकर्षितम् SiddhYo. 61. 133.

अञ्जनकल्पना (añjana-kalpanā) *f.* application of collyrium तदीया रम्या बभौ चूचुकरत्नकान्तिः तद्रभसंदर्शनलोलुपानामन्तर्दृशामञ्जनकल्पनेव Yādavā. 2. 13 (comm. अञ्जनरञ्जनमिव बभौ)

अञ्जनकार्य (añjana-kārya) *n.* purpose of smearing अवधृते चाञ्जनकार्येऽर्थादुत्पत्तिर्भविष्यति TupT. 20. 12 (on iv. 2. 3)

अञ्जनकाल (añjana-kāla) *m.* time of anointing (the *yūpa*) अञ्जनकालोऽस्योपादानात् SāstrDi. 820. 11 (on xi. 3. 5); MayūMāli. 820. 14 (on xi. 3. 5)

अञ्जनकालिमन् (añjana-kāliman) *m.* blackness of collyrium किं भाति सम्यगधरेऽञ्जनकालिमायम् ... विरचितः ŚrīngāMañ.(A.) 14. 22.

अञ्जनकाली (añjana-kāli) *adj. (f.)* dark like collyrium चौरञ्जनकालीभिर्जलदालीभिः ... वद्रे RasGaṇ. 382. 10.

अञ्जनकालीनत्व (añjanakālina-tva) *n.* the state of belonging to the time of anointing 'स्वरणा स्वधितिना वा पशुमन्ति' इत्यञ्जनकालीनत्वावगमादञ्जनवद्भेदः NyāyMāVi. 643. 14 (on xi. 3. 5)

अञ्जनकालोपात्त (añjanakālopātta) *adj.* acquired at the time of anointing यूपस्यैकतयानेकप्रथमशकलासंभवादञ्जनकालोपात्तस्यापि तन्त्रत्वमेव स्वीकार्यम् MayūMāli. 820. 20 (on xi. 3. 5)

अञ्जनकालोपादान (añjanakālopādāna) *n.* acquisition at the time of anointing अञ्जनकालोपादानमभ्युपेत्य तन्त्रत्वमुक्तमिदानीम् MayūMāli. 820. 21 (on xi. 3. 5)

अञ्जनकी (añjanakī) *f.* name of a medicinal plant (a kind of Indigo ?) श्यामागिरिह्वाञ्जनकीरसेषु...घृतं पिबेत् SuśrS. iv. 18. 34.

अञ्जनकुलोद्भूत (añjanakulodbhūta) *adj.* sprung from the Añjana family (of elephants) कुमुदाञ्जनकुलोद्भूतैरञ्जनादपि निवृत्तैः ... द्विपः Rāmā. i. 244*(1); i. 248*(41)

अञ्जनकूटाभ (añjanakūṭābha) *adj.* resembling a peak of Añjana mountain (हरयः) केचिदञ्जनकूटाभाः ... दीर्घवा (? वा)लास्तथापरे AdhyāRā. iv. 6. 9.

अञ्जनकेतन (añjana-ketana) *m.* lamp जटाज्वालो गृहमणिर्घातनोऽञ्जनकेतनः KośaKaTa. 1. 5450.

अञ्जनकेश (añjana-keśa) *adj.* (horse) whose hair (or mane) is as black as pigment, [pw, MW] cf. **अञ्जनकेशी**.

अञ्जनकेशक (añjana-keśaka) *adj.* (horse) whose hair (or mane only) is as black as pigment कृष्णः केशैरन्यवर्णस्तुरगोऽञ्जनकेशकः KośaKaTa. 1. 6058.

अञ्जनकेशिका (añjanakeśikā) *f.* name of a plant (*nīlikā* or *nīli*) धमन्यञ्जनकेशिका KośaKaTa. 1. 3875; 1. 4032; AbhidhāMañ. 234. 7.

अञ्जनकेशी (añjana-keśī) *adj. (f.)* (mule) having hair (or mane) as black as collyrium ददौ कृष्णः ... अश्वतरीणाम् ... शतान्यञ्जनकेशीनां श्वेतानां पञ्च पञ्च च MahāBhā. i. 213. 43; viii. 306*(2)

अञ्जनकेशी (añjanakeśī) *f.* **1** name of a medicinal plant (*nāli* or *hattavilāsini*) धमन्यञ्जनकेशी च AmaK. 908; Vaija. 131. 101; NighS'e. 250. 1926; सा ख्यातेऽञ्जनकेशीति खियां हट्टविलासिनी । भैषज्यभेदे ... सा स्मृता NānārthāSam. iii. 104. 1; धमन्यञ्जनकेशी च ... सुषिरा नली BhāvPra.(Bhā.) 6(3). 129; BhāvPraNi. 44. 29; **2** name of a vegetable perfume [pw, MW]